

Ба шурои диссертатсионии 6D. КОА-003-назди
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025),
Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, к. Буни Ҳисорак,
бинои таълимии 7, ауд.102

“ТАСДИҚ МЕКУНАМ”

Ректори Донишгоҳи давлатии
иқтисодии Тоҷикистон
доктори илмҳои техникӣ,
профессор Назарзода Х.Х. 2025

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Тағойназарзода Амриддин дар мавзуи «Асосҳои назариявии таҳқиқи соҳибкории давлатӣ ва бахши давлатӣ дар шароити муосир» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.01 – Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01 – Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) пешниҳод шудааст.

1. Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мавзуи диссертатсияи Тағойназарзода Амриддин ба бандҳои зерини Шиносномаи феҳристи ихтисосҳои КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 08.00.01 – Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01 – Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) 1.1. Сохтор ва қонуниятҳои инкишофи муносибатҳои иқтисодӣ; моликият дар системаи муносибатҳои иқтисодӣ; манфиатҳои иқтисодӣ; даврони истеҳсолоти ҷамъиятӣ, сохторҳои моддӣ-шайъӣ ва арзишии он; тақрористеҳсоли сармояи ҷамъиятӣ ва инфиродӣ; шаклҳои иқтисодӣ, методҳои хоҷагидорӣ ва сохтори ниҳодӣ; таъсири равандҳои нави технологӣ ба равандҳои ташаккул ва фаъолияти сохторҳои иқтисодӣ ва ниҳодҳо; нақш ва вазифаи давлат ва ҷомеаи шаҳрвандӣ дар амалкарди системаҳои иқтисодӣ; назарияи бахши хусусӣ дар иқтисодиёт; 1.2. Назарияи микроиқтисод: назарияи тақозои истеъмоли; назарияи фирма; назарияи ташкилии бозорҳо; назарияи рақобат ва танзими

зиддинҳисорӣ; назарияи мувозинати умумии иқтисодӣ; назарияи иқтисодиёти некуаҳволӣ; алоқамандии некуаҳволии инфиродӣ ва ҷамъиятӣ. 1.4. Назарияи иқтисодии ниҳодӣ ва таҳаввулотӣ: назарияи ҳуқуқи моликият; назарияи хароҷоти транзаксионӣ; назарияи ниҳодии фирма; назарияи иқтисодиёти гузаранда ва дигаргуншавии (трансформатсия) системаҳои иқтисодӣ-иҷтимоӣ; интиҳоби иҷтимоӣ-иқтисодӣ мувофиқат мекунад.

2. Мубрамии мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ.

Дар шароити муосир яке аз масъалаҳои муҳимми иқтисодӣ ҷаъолияти ҳамҷоя, ё ҷи шарикии корхонаҳои бахши давлатӣ ва хусусӣ мебошад. Дар ин самт истифодабарии комбинатсияҳои гуногуни шарикии бахши давлатӣ ва хусусӣ, таъсиси ҷамъиятҳои хоҷагидорӣ бо иштироки бевоситаи давлат шартҳои муҳим ба ҳисоб меравад. Таъсиси соҳибкории давлатӣ имкон фароҳам меоварад, ки дар баробари истеҳсоли молу хизматҳо, истифодабарии захираҳои иқтисодӣ, инчунин мушкилоти иҷтимоӣ-иқтисодии ҷойдошта ҳалли худро ёбад. Зеро хусусияти соҳибкории давлатӣ дар он аст, ки мақсади он на танҳо гирифтани фоидаи иқтисодӣ, балки ҳалли як қатор масъалаҳои иҷтимоӣ низ мебошад. Далелҳои болозикршуда бозгӯии онанд, ки мавзӯи интиҳобнамудаи Тағойназарзода Амриддин ба яке аз масъалаҳои мубрамии иқтисодиёти муосир робита дошта, барои иқтисодиёти Тоҷикистон хеле мубрам мебошад. Мубрамияти мавзӯи диссертатсия, инчунин бо он асоснок мегардад, ки дар шароити Тоҷикистон баъзе паҳлуҳои ин масъала пурра омӯхта нашудааст ва таҳлилу омӯзиши дақиқро тақозо менамояд. Аз ин рӯ, қайд намудан ба маврид аст, ки пешбурди таҳқиқот дар ин самт зарур ва барои амалия аҳамияти муҳим дорад.

3. Дараҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд.

Дар раванди таҳлили диссертатсияи мазкур муайян карда шуд, ки он дорои навгониҳо буда, онҳо дар асосноккунии назариявӣ ва амалии соҳибкории давлатӣ ҳамчун мафҳуми иқтисодӣ, инчунин таҳқиқи ҳамаҷонибаи масъалаҳои ба соҳибкории давлатӣ алоқамандбуда, самтҳои фаъолияти он ва ошкор намудани омилҳои асосии ба соҳибкории давлатӣ таъсиррасонанда зоҳир мегарданд. Қайд намудан ба маврид аст, ки масъалаи таҳқиқи соҳибкории давлатӣ аз ҷониби муаллиф мавриди таҳлил ва омӯзиш қарор дода шудааст, ки моҳияти навгони натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсиониро ифода менамояд. Дар қатори натиҷаҳои назарраси илмӣ, ки унсурҳои навгонӣ доранд инҳоро қайд намудан мумкин аст:

- муаллиф дар асоси омӯзиши ҷанбаҳои назариявӣ таърифи муаллифии соҳибкории давлатиро пешниҳод намудааст. “Соҳибкории давлатӣ ҳамчун фаъолияти тиҷоратӣ истеҳсолии корхонаҳои давлатӣ, ҷамъиятҳои хоҷагидорӣ бо саҳми сармояи давлатӣ ба ҳисоб меравад, ки мақсад аз он натавонад гирифтани фоидаи иқтисодӣ, балки иҷроиши вазифаҳои иқтисодӣ-иҷтимоии давлат дар самти истеҳсоли неъматҳои ҷамъиятӣ мебошад”. Таърифи оварда шуда аз муаллифони дигар, ки дар матни диссертатсия оварда шудааст фарқият дорад ва ҷанбаҳои бештари марбут ба фаъолияти соҳибкории давлатӣ, аз ҷумла истеҳсоли неъматҳои ҷамъиятӣ ва иҷроиши вазифаҳои иқтисодӣ-иҷтимоиро дар бар мегирад;

- муаллиф дар асоси таҳқиқи масъалаҳои назариявӣ ва концептуалии соҳибкории давлатӣ, шакли иштироки давлат дар соҳибкории давлатиро муайян намудааст: фаъолияти давлат ҳамчун соҳибкор тавассути иштирок дар идоракунии корхонаҳо, ташкили низоми тақлифоти сармояи давлатӣ, шарикии бахши давлатӣ ва хусусӣ дар амалисозии лоиҳаҳо ва низоми фармоишҳои давлатӣ муайян кардааст;

- дар диссертатсия муаллиф дар асоси маълумоти омории расмӣ вазъи муносири соҳибкории давлатиро мавриди таҳлил ва омӯзиш қарор

додааст. Натиҷаи таҳлили вазъи соҳибкории давлатӣ, фаъолияти корхонаҳои воҳиди давлатӣ ва ҷамъиятҳои соҳомии кушода бо ҳиссаи давлат нишон додааст, ки корхонаҳои давлатӣ, ки дар заминаи он соҳибкории давлатӣ амалӣ мегардад, хусусияти яккахукумронӣ (инҳисорӣ) доранд ва дар соҳаҳои муҳимми иқтисоди миллӣ ташкил карда шудаанд. Илова бар ин, соҳибкории давлатӣ на танҳо дар соҳаҳои рушд меёбад, ки барои сармояи хусусӣ дастнорасанд, балки ҳамчунин дар он соҳаҳои, ки бахши хусусӣ наметавонад фаъолияти иқтисодиро ба таври самаранок таъмин намояд. Ин гуна соҳаҳо метавон ба монанди маҷмуи энергетикӣ, саноати муҳофизатӣ, инфрасохтори нақлиётӣ ва коммуналӣ, саноати истихроҷӣ, низоми алоқа, инчунин самтҳои дорои аҳаммияти иҷтимоӣ — тандурустӣ ва маориф ном бурд. Инчунин муаллиф қайд менамояд, ки соҳаҳои зикршуда бо сармоягузориҳои баланд, аҳаммияти стратегӣ ва зарурати назорати қатъии давлатӣ тавсиф меёбанд, ки иштироки фаъоли давлатро дар рушди онҳо ва танзими фаъолияти иқтисодӣ пешбинӣ менамояд;

- исбот карда шудааст, ки соҳибкории давлатӣ дар шароити иқтисоди бозорӣ нақши назаррас дошта, дар якҷоягӣ бо бахши хусусӣ дар таъмини рушди иқтисодӣ саҳмгузор мебошанд. Инчунин, дар кори диссертатсионӣ хусусиятҳои фарқкунандаи соҳибкории давлатӣ аз бахши хусусӣ муайян карда шудааст. Соҳибкории давлатӣ бо самти стратегӣ фарқ мекунад, ки ба таъмини манфиатҳои миллӣ ва рушди устувори иқтисод равона шудааст. Фаъолияти он асосан ба қонунҳои кардани эҳтиёҷоти аҳаммияти иҷтимоӣ дошта равона шудааст, ки самаранокии иҷтимоӣ ва иқтисодиро болотар аз фоидаи тиҷоратӣ мегузорад. Барои он хусусиятҳои зерини қарорӣ ҳосанд: лоиҳаҳои сармоягузориҳои калон, танзим ва назорати фаъол аз ҷониби давлат ва фаъолият дар соҳаҳои стратегӣ барои кишвар;

- диссертант самтҳои асосии тақмили бахши давлатиро ҳамчун омилҳои рушди соҳибкории давлатӣ асоснок намуда, муайян кардааст, ки

дар шароити муосир муҳимтарин самтҳои тақмили соҳибкории давлатӣ вусъат бахшидан ба рушди шарикии давлат ва бахши хусусӣ, муайян намудани самтҳои афзалиятноки соҳибкории давлатӣ, инчунин тақмили механизми танзими он маҳсуб меёбад.

4. Натиҷаҳои мушаххаси илмӣ (бо нишон додани нағзӣ, аҳаммияти илмӣ ва амалии онҳо), ки барои он ба довталаб додани дараҷаи илмии дархостшаванда мумкин аст.

Аҳаммияти илмии натиҷаҳои диссертатсия дар амиқгардони назария ва методология оид ба таҳаввулоти назариявии мафҳуми соҳибкории давлатӣ, муайянсозии усулҳои иштироки давлат дар фаъолияти соҳибкорӣ ва тақмили назарияҳои соҳибкории давлатӣ, бахши давлатӣ, шарикии бахши давлат ва хусусӣ асос меёбад.

Аҳаммияти амалӣ ва иҷтимоӣ-иқтисодии таҳқиқот дар коркарди тавсияҳои илмӣ оид ба тақмили механизми фаъолияти соҳибкории давлатӣ, бахши давлатӣ, шарикии давлат ва бахши хусусӣ ифода меёбад.

Аҳаммияти иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия дар он аст, ки тақмили дурусти соҳибкории давлатӣ, бахши давлатӣ ва самаранок идора кардани он боиси рушди босуботи иқтисодиёт мегардад. Дар ҳолати рушд кардани иқтисодиёт, шароит ва сатҳи зиндагонии аҳоли беҳтар гардида, дараҷаи некуаҳволии аҳоли дар як сатҳи зарурӣ қарор мегирад. Ҳамзамон, натиҷаҳо барои ҳаллу фасли масъалаи шуғли пурмахсули захираҳои меҳнатӣ, ихтисосмандӣ ва таҳсилоти бефосилаи касбии онҳо мусоидат намуда, ҷои кори доимӣ ва зиндагонии шоистаро таъмин менамояд.

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсия бо гузаронидани таҷрибаҳо, дақиқии маълумот, кифоягии ҳаҷми маводи таҳқиқотӣ, коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот ва интишорот тасдиқ мегардад. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавӣ манзур карда шудаанд.

Муаллиф ба назария ва асосҳои методологии масъалаи мазкур, мафҳуми соҳибкории давлатӣ, мукамалгардонии идоракунии соҳибкории давлатӣ, самтҳои афзалиятноки ташкили фаъолияти соҳибкории давлатӣ ва ошқор намудани мушкилоти бахши давлатӣ ва соҳибкории давлатӣ саҳми муайян гузоштааст.

Натиҷаҳои ба дастовардаи муаллиф дар самти рушди соҳибкории давлатӣ ва шарикии давлат ва бахши хусусӣ дар раванди фаъолияти кории “Маркази татбиқи лоиҳаҳои шарикии давлат ва бахши хусусӣ” истифода карда шудаанд (санади татбиқ №1к/56 аз 02.01.2025). Инчунин, натиҷаҳои назариявӣ ва амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар раванди таълими курсҳои «Назарияи иқтисодӣ», «Асосҳои соҳибкорӣ», дар раванди таълими Донишгоҳи Миллии Тоҷикистон истифода бурда мешаванд.

5. Тавсифи умумӣ, сохтор, мундариҷа ва муқаррароти асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ.

Диссертатсия аз номгӯйи ихтисораҳо, муқаддима, се боб, ҳашт зербоб, хулосаю пешниҳодот ва рӯйхати адабиёт иборат аст. Матни асосии таҳқиқот дар 178 саҳифаи компютерӣ оварда шуда, фарогири 18 ҷадвал, 6 расм ва 1 диаграмма мебошад. Рӯйхати адабиёт аз 180 номгӯй иборат аст.

Дар боби аввал «Асосҳои назариявии рушди соҳибкории давлатӣ дар марҳилаи муосир» назария ва ақидаҳои муҳаққиқони алоҳида оид ба муайянсозии мафҳуми соҳибкории давлатӣ, хусусиятҳои фарқкунандаи он аз бахши давлатӣ ва шаклҳои иштироки давлат дар фаъолияти соҳибкорӣ мавриди омӯзиш қарор дода шудааст (с.15-67).

Дар асоси таҳлилу баррасиҳои зиёди илмӣ, муаллиф қайд менамояд, ки сабаби иқтисодии иштироки давлат дар фаъолияти хоҷагидорӣ, дастгирии субъектҳои хоҷагидорӣ аз зарари эҳтимолии бухронҳои иқтисодӣ ва молиявӣ мебошанд. Зеро ин корхонаҳо дар сурати муфлисшавиашон пасояндҳои иқтисодӣ-иҷтимоиро ба миён

оварда метавонанд, ки аз ҳама муҳимашон кам шудани ҷойҳои корӣ мебошад. Муаллифи диссертатсия дар ин боб бештар ба масъалаҳои назариявии бахши давлатӣ, соҳибкории давлатӣ ва мавқеи давлат дар низоми иқтисодӣ таваҷҷуҳ зоҳир намуда, ба ақидаҳои иқтисодии намоёндагони мактабҳои марксистӣ, неоклассикӣ, институтсионализм ва дигар равишҳо оид ба масъалаи таҳқиқшаванда таваҷҷуҳ зоҳир намудааст. Муайян карда шудааст, ки соҳибкории давлатӣ дар шароити муосир дар баробари бахши хусусӣ дар ташаккули маҳсулоти ҷамъиятӣ нақши муҳим дошта, як қатор вазифаҳои иқтимоӣ-иқтисодӣ, ба монанди таъмини инфрасохтори истеҳсолиро низ ҳал менамояд (саҳ.16-38).

Дар ин боб яке аз натиҷаҳои муҳимми илмӣ унвонҷӯй ин пешниҳоди мафҳуми муаллифии соҳибкории давлатӣ мебошад, ки чунин аст: «...Соҳибкории давлатӣ ҳамчун фаъолияти тиҷоратӣ истеҳсолии корхонаҳои давлатӣ, ҷамъиятҳои хоҷагидорӣ бо саҳми сармояи давлатӣ ба ҳисоб меравад, ки мақсад аз он натавонанд гирифтани фоидаи иқтисодӣ, балки иҷроиши вазифаҳои иқтисодӣ-иқтимоии давлат дар самти истеҳсоли неъматҳои ҷамъиятӣ мебошад» (саҳ.20-21).

Инчунин дар боби мазкур муаллиф се равиши концептуалии баҳодиҳии нақш ва мақоми соҳибкории давлатиро ҷудо намудааст, ки барои ғанигардонидани тасаввурот оид ба муайянсозии соҳибкории давлатӣ мусоидат менамояд (саҳ. 23).

Муаллиф дуруст қайд менамояд, ки дар шароити муосир бояд мафҳуми соҳибкории давлатӣ дар санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ ворид карда шавад. Инчунин, соҳибкории давлатӣ бояд шаклҳои навоарӣ дошта бошад, роҳи усулҳои нави истифодаи захираҳои иқтисодиро дар бар гирифта, барои ҷалби сармоягузорӣ ва ташкили шарикӣ бахши давлатӣ хусусӣ мусоидат намояд, ки дар ҳалли масъалаҳои макроиқтисодӣ замина гузорад (саҳ.37). Бо муаллиф дар ин самт ҳамфикр будан мумкин аст. Зеро дар санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ мафҳуми

соҳибкории давлатӣ ва принципҳои ташкилии он ба таври бояду шояд нишон дода нашудааст.

Дар боби дувум – «Вазъи муосир ва рушди соҳибкории давлатӣ дар шароити муосир» вазъи муосири фаъолияти корхонаҳои азими давлатӣ, ҷамъиятҳои хоҷагидорӣ ва саҳомие, ки ҳиссаи давлат дар онҳо вуҷуд дорад мавриди таҳлил қарор дода шудааст. Аз ҷумла, омилҳои иқтисодӣ, институтсионалӣ ва иҷтимоии ба фаъолияти соҳибкории давлатӣ таъсиркунанда мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Муайян карда шудааст, ки айни замон корхонаҳои давлатӣ ва ҷамъиятҳои хоҷагидорӣ бо ҳиссаи давлат дар сармояшон дар бозори ҷаҳонӣ баробари ширкатҳои калони ҷаҳонӣ ва ширкатҳои инвеститсионӣ мавқеи муайян доранд.

Самаранок истифода намудани захираҳои иқтисодӣ, таъмини шаффофият дар тақсимои захираҳо ва дастгирии ҳамаи шаклҳои фаъолияти соҳибкорӣ ба манфиати кор хоҳад буд. Таҷриба нишон медиҳад, ки мавҷудияти монополияи табиӣ ба истифодаи захираҳои иқтисодӣ воридшавии ширкатҳои хусусиро ба истеҳсолот мушкил менамояд. Давлат бояд дар шароити муосир дар самти дастгирии фаъолияти соҳибкорӣ, махсусан соҳибкории хусусӣ, шарикии бахши давлатию хусусӣ, ташкили ҷамъиятҳои саҳомӣ бо ҳиссаи давлатӣ тадбирҳои муҳим андешад. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки давлат заминаи мусоидро барои ташкили фаъолияти соҳибкорӣ ба вуҷуд оварда, ҳамзамон тавассути сохторҳои зериназоратии худ ба фаъолияти соҳибкорӣ машғул мегардад. Давлат ҳамчун соҳибкор дар ихтиёри худ як қатор захираҳои моддӣ ва молиявиро доро мебошад. (с.68-127).

Муаллифи рисола дуруст қайд менамояд, ки корхонаҳои азими давлатӣ ва ҷамъиятҳои хоҷагидорӣ бо ҳиссаи давлат дар бахшҳои фаъолият менамоянд, ки бахши хусусӣ дар он рағбати фаъолият намуданро надоранд. Инчунин фаъолияти корхонаҳои азими давлатӣ дар асоси монополия ба роҳ монда шудааст, ки самаранокии фаъолияти

кори́ро кам менамояд (сах.70). Дар бисё́р давлатҳо ин гуна корхонаҳо барои ҳалли масъалаҳои иқтисодӣ, таъмини рушди иқтисодӣ сахмгузор мебошанд. Таҷрибаи ин давлатҳо дар идоракунии корпоративии корхонаҳо бо як қатор афзалиятҳо ифода карда мешавад. Миёни ин афзалиятҳо баромадан ба бозори ҷаҳонӣ, ҷалб намудани сармоягузориҳои иловагӣ муҳим мебошад, ки ба рушди иқтисодӣ мусоидат намуда, барои афзоиши шугли аҳолии хизмат менамояд. Баланд бардоштани мавқеи давлат ҳамчун истеҳсолкунанда, расонандаи хизмат дар иқтисодиёт дар шароити иқтисоди бозорӣ муҳим мебошад (сах.71).

Дар зербоби дуюми ҳамин боб муаллиф бештар ба ҷанбаҳои институтсионалӣ, иқтисодӣ ва омили фаъолияти соҳибкории давлатӣ таваҷҷуҳ намудааст. Аз ҷумла, санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ, барномаҳои давлатӣ, қонунҳо дар бораи ҷамъиятҳои саҳомӣ, шарикии давлат ва бахши хусусӣ оид ба додани консессияҳо таҳлил карда шуда, нақши онҳо дар рушди бахши давлатӣ ва ҳамчун фаъолият намудани бахши давлат ва хусусӣ нишон дода шудааст (сах.94-101).

Дар боби сеюм – «Роҳҳои мукамалгардонии рушди соҳибкории давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» муаллиф самтҳои муҳимми ташкили фаъолияти соҳибкории давлатиро нишон додааст. Дар асоси таҳлили гузаронидашуда нишон додааст, ки дар бештари давлатҳои тараққиқарда корхонаҳои бахши давлатӣ ғоидаоваранд ва дар таъмини рушди иқтисодӣ саҳми назаррас доранд. Диссертант дар рафти анҷом додани таҳқиқоти илмӣ алгоритми баландбардории самаранокии фаъолияти бахши давлатиро таҳия намудааст, ки бо усули зина ба зина баҳодихӣ, интиҳоби усули баҳогузори ва интиҳоби самтҳои асосии такмилталаб дар фаъолияти корхонаҳои давлатӣ коркард шудааст. Алгоритми мазкур имкон медиҳад, ки самаранокии фаъолияти бахши давлатӣ дар шароити бозор баланд бардошта шавад (с.128-153). Алгоритми мазкурро дар рафти такмили идоракунии корхонаҳои бахши

давлатӣ ва вусъат бахшидани фаъолияти соҳибкории давлатӣ ниҳодҳои давлатӣ метавонанд истифода намоянд.

Муаллиф дар диссертатсия қайд менамояд, ки дар шароити иқтисоди бозорӣ, ташкили шаклҳои хоҷагидорӣ дар асоси истифодабарии шаклҳои гуногуни моликият нақши давлатро ҳамчун субъекти хоҷагидорӣ, истеҳсолкунандаи молу хизматҳо, ташкилкунандаи ҷойҳои корӣ камтар менамояд. Зеро дар чунин шароит бозор аз ҷониби бахши хусусӣ аз худ карда мешавад ва нақши танзимгарии давлат боқӣ мемонад, ки самаранок нест. Дар шароити иқтисоди бозорӣ низ давлат бояд дар раванди истеҳсоли молу хизматҳо иштироки фаъол дошта бошад. Тавассути танзими давлатии иқтисодиёт барои ташкили ҳамагуна фаъолияти соҳибкорӣ шароит фароҳам оварда, худ низ бояд ба фаъолияти ғоидаовар машғул гардад (саҳ. 128-129).

Яке аз натиҷаҳои назарраси таҳқиқоти диссертатсионӣ дар асоси гузаронидани таҳили SWOT муайян намудани тарафҳои қавӣ, заиф, имкониятҳо ва таҳдидҳо дар фаъолияти соҳибкории давлатӣ мебошад, ки барои истифодабарии онҳо дар низоми иқтисодӣ мусоидат менамоянд (саҳ. 149-150).

Дар хулоса ва пешниҳод (с.154-158) натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии онҳо пешниҳод гардидаанд.

6. Камбудиҳо ва нуқтаҳои баҳсноки таҳқиқоти диссертатсионӣ.

Дар матни бобҳо ва зербобҳо ҳамаи мавзӯҳо ва масъалаҳо, ки ба такмили асосҳои назариявии таҳқиқи соҳибкории давлатӣ ва бахши давлатӣ алоқаманданд, номбар шудаанд. Дар баробари ин, ба ақидаи мо ба масъалаҳои дар зер овардашуда боз ҳам бештар диққат дода мешуд, мазмуни қор бо ҳам арзишманд мегардид:

1. Дар зербоби 1.3 муаллиф бояд ҷанбаҳои концептуалии шарикии давлат ва бахши хусусиро мавриди омӯзишу баррасӣ қарор медод, аммо

танҳо ақидаи олимони ватаниву хориҷиро оид ба ин мафҳумҳои назариявӣ пешниҳод намудааст;

2. Барои бо эътимод шудани натиҷаҳои таҳлил беҳтар мешуд муҳаққиқ дар зербоби 2.1 барои таҳлили вазъи кунунии соҳибкории давлатӣ ҳадди ақал аз нишондиҳандаҳои 5 соли охир истифода менамуданд, зеро ки диссертатсияи илмиро бо таҳлили нишондиҳандаҳои ду ё се соли охир хулосабарории дуруст карда намешавад. Инчунин барои таҳлили амиқу дурусти вазъи молиявии соҳибкории давлатӣ бояд аз корхонаҳои мушаххас ва солҳои муайян истифода менамуд;

3. Ба назари мо дар зербоби 2.1 на ҳамаи ҷадвалҳо ва нишондиҳандаҳои пешниҳодгардида муҳим ва зарурӣ дониста мешаванд, хусусан ҷадвалҳои 2.1.8. то 2.1.11. Ба мақсад мувофиқ мебуд, агар муаллиф саҳми соҳибкории давлатиро дар ММД ва қисми даромади буҷаи давлатӣ муайян мекарданд;

4. Дар ҷадвали 2.2.1 саҳифаи 100 муқоисаи нишондиҳандаҳои соли 2022 бо соли 2018 ва инчунин сарчашмаи истифодашуда муқаммал нестанд;

5. Дар зербоби 2.2 ҷанбаҳои институтсионалии фаъолияти соҳибкории давлатӣ ба таври зарурӣ қушода нашудааст. Зеро асосан ҷанбаҳои ҳуқуқӣ ва иқтисодӣ мавриди таҳқиқ қарор дода шудаанд, аммо ҷанбаҳои ташкилӣ, идоракунии, молиявӣ, назоратӣ, стратегӣ ва иҷтимоӣ дар саҳи зарурӣ баррасӣ нагардидааст;

6. Агар муҳаққиқ бо дарназардошти гузаронидани назарсанҷиҳо ва омилҳои таъсиррасон модел ё механизми рушди соҳибкории давлатиро дар доираи Стратегияи рушди миллӣ то соли 2030 роҳандозӣ мекарданд, мазмуну муҳтавои диссертатсия хеле хуб мешуд;

7. Пас аз гузаронидани таҳлил ва арзёбии вазъи соҳибкории давлатӣ бояд диссертант ба дурнамо ё пешгӯии иқтисодӣ таваҷҷуҳи хоса зоҳир мекард, ки он ба арзишмандии кор таъсири мусбӣ мерасонд;

8. Дар зербоби 3.2 саҳифаҳои 149-150 диссертант таҳлили SWOT-ро пешниҳод намудааст, аммо ба ақидаи мо хуб мебуд онро дар боби 2

баррасӣ менамуданд. Сарчашмаи иттилоотии таҳлили SWOT он қадар равшан нест;

9. Дар диссертатсия хатогихои имлоӣ ва техникӣ ба назар мерасанд.

Эроду камбудихои зикршуда сатҳи назариявӣ ва амалии диссертатсияи Амриддин Тағойназарзодаро коҳиш намедиханд. Дар умум, диссертатсияи тақризшаванда таҳқиқоти ба итмомрасида ҳисобида шуда, мустақилияти муаллиф дар омода намудани он эҳсос мешавад.

7. Мутобиқати диссертатсия ба талаботи Низомнома оид ба додани дараҷаи илмӣ. .

Диссертатсияи ба ҳимоя пешниҳоднамудаи Тағойназарзода Амриддин дар мавзӯи “Асосҳои назариявии таҳқиқи соҳибкории давлатӣ ва бахши давлатӣ дар шароити муосир” аз рӯйи мақсадгузорӣ ва ҳалли вазифаҳо, муҳаббат ва навгонии таҳқиқот, аҳаммияти амалӣ ва назариявӣ кори илмӣ-таҳқиқотии мустақилона иҷрошуда ва мантиқан анҷомёфта мебошад. Натиҷаҳои илмӣ бадастовардаи муаллиф хусусияти навгонӣ дошта, барои ғанигардонии назарияи соҳибкории давлатӣ ва бахши давлатӣ хизмат менамоянд. Дар таҳқиқоти мазкур вазъи кунунӣ ва тамоюли соҳибкории давлатӣ, мушкилоти ҷойдошта ва омилҳои таъсиррасон ба ин раванд баҳогузорӣ карда шудааст. Инчунин, тавсияҳои мушаххас оид ба муқаррароти илмӣ, хулосаю пешниҳодҳои дар диссертатсия овардашуда асоснок буда, аҳаммияти амалӣ барои мукамалгардонии механизми фаъолияти соҳибкории давлатӣ мебошанд.

8. Мутобиқати матни автореферат ба мундариҷаи диссертатсия. Таҳлил нишон дод, ки автореферати диссертатсия пурра мухтавои диссертатсияи Тағойназарзода Амриддинро “Асосҳои назариявии таҳқиқи соҳибкории давлатӣ ва бахши давлатӣ дар шароити муосир” ва муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшавандаи муаллифро фарогир мебошад.

Мутобиқати тахассуси довталаб ба дараҷаи илмӣ талабшаванда.

Тағойназарзода Амриддин мутахассис дар соҳаи асосҳои назариявӣ таҳқиқи соҳибкорӣ давлатӣ ва баҳши давлатӣ буда, имконияти мустақилона ҳал кардани масъалаҳои муҳими илмӣ дар ин самт мебошад ва таҳқиқоти диссертатсионӣ ӯ ба самти тахассуси унвонҷӯ мутобиқ мебошад. Мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ, сохтор ва мазмунӣ кори иҷрошуда ба талаботҳои муқарраршудаи шиносномаи тахассусии 08.00.01 – Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01 – Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) мувофиқат мекунад. Натиҷаҳои илмӣ бадастовардаи унвонҷӯи дараҷаи илмӣ ба талаботи муқарраргардида ҷавобгӯ буда, дар ҳолати амалишавӣ натиҷаҳои мусбиро ба бор хоҳад овард.

9. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Аз рӯйи маводи диссертатсияи илмӣ 12 кори илмӣ, аз он ҷумла: 1 монография ва 6 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудааст. Инчунин, мухтавои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар конференсияҳои донишгоҳӣ, ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ баррасӣ гардидаанд.

10. Мутобиқати барасмиятдорӣ диссертатсия ба талаботи Комиссия

Диссертатсияи Тағойназарзода Амриддин ҳамчун кори илмӣ ба анҷом расида ба ҳисоб рафта, таркиб ва сохтори он бо тавсияву асосноккунӣ дар сатҳи муайяни илмӣ-назариявӣ навишта шуда, ба талаботи гирифтани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ, омода намудани диссертатсия ва таҳлили диссертатсия дар шурои диссертатсионӣ ва дигар талаботҳои муқаррарнамудаи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267) ҷавобгӯ мебошад.

Рисолаи илмӣ довталаби дараҷаи илмӣ ба меъёрҳои гирифтани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ, омода намудани диссертатсия ва санҷиши кори диссертатсионӣ дар шурои диссертатсионӣ ва дигар талаботи Низомномаи шурои диссертатсионӣ, тартиби додани

дараҷаҳои илмӣ ва тартиби бақайдгирии давлатии рисолаҳои дифоъшуда, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №267 аз 30 июни соли 2021 тасдиқ шудааст, мутобикат менамояд.

Кори диссертатсионӣ бо забони фаҳмо бо истилоҳоти қабулшуда навишта шудааст, ороиши диссертатсия тағйиротро талаб намекунад. Автореферат ва мақолаҳои илмӣ ба нашр расонидаи унвонҷӯ таркиби асосии диссертатсияро дар бар гирифта, натиҷаҳои таҳқиқотро ҳамчун дастоварди нави илмӣ ҳисобидан мумкин аст. Ҷанбаҳои муҳими мундариҷаи кор дар автореферат инъикос ёфтаанд, ки предмети асосии дифоъ мебошанд. Бинобар ин, талабот дар ин бобат дар маҷмӯъ қонун қарда мешавад.

Хулосаи ҷамбасти оид ба сазовор донишдони доғалаб ба дараҷаи илмӣ.

Таҳқиқоти диссертатсионии Тағойназарзода Амриддин дар мавзӯи «Асосҳои назариявии таҳқиқи соҳибқорӣ давлатӣ ва бахши давлатӣ дар шароити муосир», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.01 – Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01 – Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) пешниҳод шудааст, ба бандҳои 32, 33, 34, 35 ва 37 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) тасдиқшуда ҷавобгӯ буда, дар сатҳи зарурии илмӣ методологӣ омода гардидааст, масъалаҳои муҳими илмӣ ҳалли худро ёфтаанд ва муаллифи он Тағойназарзода Амриддин сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.01 – Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01 – Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) мебошад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти банди 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Тақриз аз ҷониби доктори илмҳои иқтисодӣ Толибзода Қ.Қ. дотсенти кафедраи иқтисодиёт ва ташкили соҳибкории Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон омода гардидааст.

Тақриз дар ҷаласаи кафедраи иқтисодиёт ва ташкили соҳибкории Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон муҳокима ва тасдиқ карда шудааст (суратҷаласаи №4 аз 20.11.2025 с.).

Дар ҷаласаи кафедра иштирок доштанд: 16 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: тарафдор 16 нафар, зид – нест, бетараф – нест.

Раиси ҷаласа:

муdiri кафедраи иқтисодиёт ва ташкили соҳибкории Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон н.и.и., дотсент

Алимов К.К.

Ташхисгар:

д.и.и., дотсенти кафедраи иқтисодиёт ва ташкили соҳибкории Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон

Толибзода Қ.Қ.

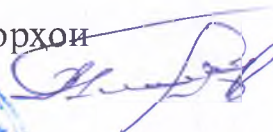
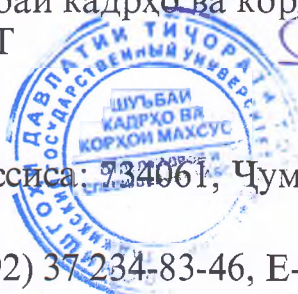
Котиби ҷаласа: дотсенти кафедраи иқтисодиёт ва ташкили соҳибкорӣ н.и.и., дотсент

Исматуллоев И.У.

Имзоҳои Алимов К.К., Толибзода Қ.Қ. ва Исматуллоев И-ро тасдиқ менамоям.

Сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси ДДТТ

Пирзода С.С.

Суроғаи муассиса: 734061, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, кучаи Деҳоти 1/2

Телефон: (+992) 37 234-83-46, E-mail: mail@ddtt.tj

20.11.2025